

ескінің сарқыншақтары, онымен күрес жүргізбеген қоғамдық құрылыс, бұл қоғамдық құрылыс керісінше түрлі қара элементтердің гүлденуіне тікелей ықпал етіп отырған секілді. Романның тағы бір жағымсыз кейіпкері Ся мырзаның Лю-Сы дан ешбір айырмашылығы жоқ болатын. Ол да “сарандығымен ерекшеленеді, әрбір тиын үшін қалтырайтын”. /9/ Автор оны жолбарысқа емес, сұмырай маймылға теңеді. Оның әйелі мен балалары Баодинде тұрады және бес ай бойы оларға ақша жібермейтін, өзі болса жаман ауру жұқтырған нақсүйерімен бірге тұрды /10/.

Өздерінің нәпсісін қанағаттандыруды ғана білетін, сол үшін өмірдегі барлық қымбатты, қасиетті нәрсені құрбан ететін сараң, ашкөз адамдар әлемі міне осындай. Лао Шы Сянзыны оны қоршаған адамдар сияқты өте пассивті етіп көрсетеді. Бірақ сол бір реакцияның күңгірт әрі ауыр жылдары өз шығармасына ең ауыр және қиын мамандықтағы адамды басты рольде қойғаны үшін, ерекше көңіл аударуға тұрарлық. Әлемнің революциялық қайта құру үшін күреске шықпай тұрып, Лао Шы капиталистік қоғамда адам еңбегінің физикалық және моральдік жойылуына қарсы дауыс көтерді.

“Арбакеш” романы арқылы Лао Шы Пекин қаласының тұрмысы, халықтың өмірі мен халықтың тілі жағынан білгір маман екенін көрсете білді. Романдағы оқиғаларда ешқандай ойдан шығарған дүние жоқ. Әңгіме асықпай өрбиді. Лао Шы күнделікті өмірдің шындығын терең әрі әсерлі көркемдік әдіспен жеткізгені соншалық, роман оқырмандары ондағы басты кейіпкерлердің тағдырына немқұрайлы қарай алмады. Жазушы бұл романы арқылы қаншама еңбексүйгіш, табанды, әділетті, қарапайым ғана адамды қорлаған қоғамға соққы берді. Алайда бір кемшілігі, Лао Шы романды жазу барысында, кейіпкерлерін күрес жолына қалай апаруды, тұйықтан қалай шығаруды ойламады. Ол өмірдің қиындығын, “кішкене адамның” қоғамда өз орнын табуда қиналысын жақсы түсінгенімен, осы қысымшылықтың езіп-жаншу мен қанаушылықтың, кедейлік пен аштықты тудыратын негізгі себептерді түсіне

бермегені анық. Лао Шы Сянзы үшін бақытқа жетер жалғыз жолды көрсетіп бере алмады, ол жол - оның ақыл-сезімін, таным-түсінігін оятып, өзінің адамзаттық құқығы үшін күресу жолы болатын.

Романға сәттілік алып келген оның тілі ғана емес, сонымен қатар Лао Шы-ның қарапайым халық тұрмысын жақсы білуі, жарқын әрі есте тез қалатын детальдарды көрсете білуі. 30-шы жылдардағы қытай Әдебиетіндегі шығармалардың қаһармандарына көбінесе оқымыстыларша өзін-өзі ұстап, оқымыстыларша ойлау тән болса, Лао Шы-ның кейіпкерлері-арбакештер, ой өрісі бойынша да, дүниетанымы бойынша да арбакеш болып қалды. Ол арбакешке тән қалай сөйлеу керек болса солай сөйлеп, арбакеш қалай ойласа, ол да солай ойлайды. Лао Шы-ның пекиндік кедейлер өмірінің жетік білгірі болғандықтан да Сянзы мен басқа да төменгі тап өкілдерінің күйзелісі мен ойлау немесе тереңдей еніп, образға кіріп кетеді. «Мен өзім кедей отбасынан шыққанмын, сондықтан да болар, кедейлердің жағдайыш өте жақсы түсінемін. Өз мамандығымның барысы бойынша мен әдетте оқымыстылар арасында жүргенмен, менің достарым тек профессорлар, ғалымдар мен жазушылар ғана емес, бокселер, көше әншілері мен арбакештер де менің достарым. Олармен қарым қатынаста мен өмірлерінің тек сыртқы жағын ғана емес, сонымен қоса олардың рухани әлемін танимын.» /11/.

Сезімі сергек, ұлттық санасы жоғары, жалынды жазушы өзі өмір сүрген қоғамның, заманның, елдің тынысын қадағалап, одан түйгені мен сезгенін өз тілімен халқынның алдына тастап, ой бөлісіп отырған, оны өнердің биік шыңына көтере отырып бейнелеген. Оны осы бір ғана «Арбакеш» романы арқылы да байқауымызға болады.

1. Федоренко Н.Т. “О творчестве Лао Шэ”, журнал “Современная востоковедение”. 1955 г №5 111-120 беттер.
2. “Реализм : жанр , стиль”. Фрунзе. КГУ. 1990 г. 12 бет.
3. Эйлин Л.З. “ О китайской литературе наших дней” М., 1955 г. 53-57 беттер